

Vergaderjaar 2023–2024

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

29 362

Modernisering van de overheid

Nr. 1073

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN
EN KONINKRIJKSRELATIES**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 oktober 2023

Op 23 maart en 28 juni jl. heb ik tijdens de Commissiedebatten digitale dienstverlening en digitaliserende overheid toegezegd uw Kamer te informeren over de voortgang die gemaakt wordt op het gebied van digitaal vertegenwoordigen.¹

Met mijn brief van 26 september 2022 informeerde ik uw Kamer voor het laatst over de voortgang op dit terrein.² In deze brief laat ik uw Kamer weten welke voortgang sindsdien is geboekt en geef ik een vooruitblik op de (nabije) toekomst.

Stand van zaken

Vertegenwoordigen

Binnen het domein vertegenwoordigen onderscheiden we vrijwillig machtigen en wettelijk vertegenwoordigen. Handelingsbekwame burgers kunnen iemand aanwijzen om zich te laten vertegenwoordigen in de interactie met publieke dienstverleners. Zij kunnen via de publieke machtigingsvoorziening DigiD Machtigen een digitale machtiging registreren. Dit gaat op basis van vrijwilligheid.

Daarnaast zijn er burgers die (deels) handelingsonbekwaam zijn en niet zelfstandig mogen handelen. Denk daarbij aan personen die onder bewind of curatele staan of aan minderjarigen. Zij hebben een door de wet of door de rechter aangestelde wettelijk vertegenwoordiger (bewindvoerder, curator, mentor of een persoon met gezag over een minderjarige). Omdat hier geen sprake is van vrijwilligheid, kan DigiD Machtigen hier niet voor gebruikt worden.

¹ Kamerstukken 26 643 en 29 362, nr. 1012 en Kamerstuk 29 362, nr. 335.

² Kamerstuk 26 643, nr. 914.

Deze burgers moeten op een andere manier geholpen worden om langs digitale weg diensten van publieke dienstverleners af te nemen.

Hiervoor is het nodig:

- dat er bronnen beschikbaar zijn waarin is opgenomen wie wettelijk bevoegd is om namens een ander te handelen, en
- dat deze bronnen ontsloten kunnen worden.

Oplossingen

Onder mijn regie zijn een tweetal oplossingen gerealiseerd: de bevoegdheidsverklaringsdienst en de gezagsmodule. Dankzij deze oplossingen kan informatie over wettelijke vertegenwoordigingsrelaties digitaal opgevraagd worden. Wettelijk vertegenwoordigers kunnen hierdoor met hun eigen inlogmiddel diensten afnemen namens de personen die zij vertegenwoordigen. Ik licht dat verderop in deze brief uitgebreider toe.

Dienstverleners die de verklaringen over de bevoegdheid ontvangen, moeten ervoor gaan zorgen dat deze verklaringen in hun processen herkend worden. Daarvoor moeten zij hun systemen inrichten. Dit vraagt van hen een inspanning die (doorloop)tijd kost. De mogelijkheden om hiervan gebruik te maken zullen daarom stapsgewijs toenemen.

Machtigen

DigiD Machtigen is de huidige publieke machtigingsvoorziening zoals bedoeld in de Wet digitale overheid (Wdo). Met behulp van DigiD Machtigen kunnen machtigingen geregistreerd worden:

- tussen natuurlijke personen onderling, zoals een burger die zijn volwassen kind machtigt om te helpen met de aanvraag voor AOW, of,
- tussen een natuurlijke persoon en een rechtspersoon, zoals een burger die een belastingadviseur machtigt om namens hem belastingaangifte te doen.

Deze vormen van machtigen moeten geregistreerd worden. Dat kan digitaal via de website van DigiD Machtigen. De machtiging kan daarnaast ook telefonisch aangevraagd worden. De Belastingdienst biedt nog een extra mogelijkheid om een machtiging via een balie van de Belastingdienst te registreren.

Dankzij het registratieproces houdt degene die de machtiging aan een ander afgeeft zelf de controle over wie hij machtigt: hij moet namelijk een code overhandigen aan degene die hij machtigt. Zonder deze code kan een machtiging niet geregistreerd en gebruikt worden.

Op dit moment zijn 520 publieke dienstverleners aangesloten op DigiD Machtigen, waaronder de Belastingdienst, de Sociale Verzekeringsbank, het UWV, gemeenten, ziekenhuizen en veel apotheken. Dit zijn nog lang niet alle publieke dienstverleners. Dat komt omdat het aansluitproces als lastig wordt ervaren, omdat het van de dienstverleners onder andere aanpassingen vraagt van de eigen processen.

Samen met Logius en de publieke dienstverleners werk ik aan het verbeteren van dit aansluitproces. De verwachting is dat dienstverleners vanaf 2025 met één aansluiting toegang krijgen tot het stelsel Toegang en daarmee ook direct (technisch) gebruik kunnen maken van bestaande en nieuwe inlogmiddelen en DigiD Machtigen. Ik verwacht dat hierdoor meer mensen gebruik gaan maken van DigiD Machtigen.

Deze verbetering maakt onderdeel uit van het aansluitproces op het stelsel Toegang, waarmee we de Wet digitale overheid (Wdo) uitvoeren.

Meer hierover kunt u lezen in de antwoorden die ik uw Kamer gaf op 9 juni 2023 op schriftelijke vragen van de leden Rahimi (VVD) en Slootweg (CDA).³

Wettelijke vertegenwoordiging

Om de digitale dienstverlening aan de groep burgers met een wettelijk vertegenwoordiger te vergemakkelijken heb ik zoals ik aangaf een tweetal oplossingen gerealiseerd. De bevoegdheidsverklaringsdienst en de gezagsmodule.

Bevoegdheidsverklaringsdienst

Met de bevoegdheidsverklaringsdienst kunnen curatoren, bewindvoerders en mentoren met een eigen inlogmiddel diensten afnemen namens de personen die zij vertegenwoordigen. Een publieke dienstverlener kan bij het inloggen door deze wettelijk vertegenwoordigers controleren of zij namens een ander mogen handelen. Dat gaat via bronnen met informatie over wettelijke vertegenwoordigingsrelaties van de Rechtspraak. Ik heb afspraken gemaakt met de Rechtspraak om de gegevens van de Rechtspraak ook voor dit doel te gebruiken.

Gezagsmodule

Voor het vaststellen van gezag over minderjarigen is in aanvulling op de bevoegdheidsverklaringsdienst de gezagsmodule nodig. De gezagsmodule is een technische module waarin afleidingsregels voor het bepalen van ouderlijk gezag als bedoeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, zijn geïmplementeerd.

Met de gezagsmodule kunnen overheidsinstanties vaststellen wie het gezag over een minderjarige heeft op basis van de informatie in de BRP. Wettelijk vertegenwoordigers van minderjarigen kunnen met de gezagsmodule, in combinatie met de bevoegdheidsverklaringsdienst, namens hen langs digitale weg diensten afnemen, zoals bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort.

De gezagsmodule is ontwikkeld in samenwerking tussen de Ministeries van Binnenlandse Zaken (BZK) en Justitie en Veiligheid (JenV).

Pilots en ingebruikname

Zowel de bevoegdheidsverklaringsdienst als de gezagsmodule zijn succesvol beproefd en kunnen in gebruik genomen worden.

Bewind, curatele, mentorschap

Vanaf eind 2023 kunnen gegevens over bewind en curatele met de bevoegdheidsverklaringsdienst worden ontsloten. Vanaf begin 2024 ook de gegevens over mentorschap.

Er zijn een paar belangrijke voorwaarden voor het gebruik:

- Publieke dienstverleners, zoals zorginstanties, gemeenten en het UWV, moeten ervoor zorgen dat hun systemen technisch zijn aangesloten op de bevoegdheidsverklaringsdienst.
- Ook moeten de publieke dienstverleners hun dienstverlening en systemen zodanig inrichten dat zij de verschillende vertegenwoordigers kunnen herkennen. Zo mag een bewindvoerder bijvoorbeeld wel financiële dienstverlening afnemen, maar geen medisch dossier van een ander inzien. Pas als dat technisch ingevoerd is, kunnen wettelijk

³ Aanhangsel Handelingen II 2022/23, nr. 2856.

vertegenwoordigers diensten namens een ander afnemen. Het gaat om een hele keten die goed en vooral zorgvuldig ingericht moet worden, en dat vergt (doorloop) tijd.

Gezag

De gezagsmodule is tot nu toe meer dan 2 miljoen keer gebruikt en voorziet duidelijk in een behoefte. De gezagsmodule is getest door organisaties in de jeugdbescherming (Politie, Koninklijke Marechaussee en VeiligThuis) en de zorg (Maastricht UMC). Daaruit bleek dat de gezagsmodule een efficiënte en betrouwbare manier is om het gezag over een minderjarige vast te stellen.

Het gebruik van de gezagsmodule heeft voordelen voor zowel wettelijk vertegenwoordigers van minderjarigen, zoals de ouders, als publieke dienstverleners die vanuit hun taak gezagsinformatie verwerken.

- Ouders kunnen hiermee, met hun eigen inlogmiddel, bijvoorbeeld het medisch dossier van hun minderjarige kind inzien. Dat lijkt heel logisch, maar was eerder langs digitale weg nog niet op een betrouwbare manier mogelijk.
- De Koninklijke Marechaussee op Schiphol is met de gezagsmodule beter in staat om controles uit te voeren bij het reizen met minderjarigen. Dit helpt bij het zoveel als mogelijk voorkomen van internationale kinderontvoeringen.
- De politie kan met behulp van de gezagsmodule bij incidenten waarbij kinderen zijn betrokken sneller bepalen wie gezag heeft over het kind.

Ik ben daarom verheugd dat we deze module kunnen blijven inzetten en deze nu ook ter beschikking kunnen stellen aan andere dienstverleners, zoals bijvoorbeeld aan de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen voor de afhandeling van de kindregeling.

Juridisch kader

De juridische basis voor de oplossingen voor vertegenwoordigen regel ik onder de Wdo. De publieke machtigingsvoorzieningen, de bevoegdheidsverklaringsdienst en de gezagsmodule hebben een wettelijke grondslag in artikel 5 Wdo en daarop gebaseerde regelgeving.

De grondslag voor gegevensverwerking door DigiD Machtigen, de bevoegdheidsverklaringsdienst en de gezagsmodule is nu nog geregeld in het «Besluit verwerking persoonsgegevens generieke digitale infrastructuur». Uw Kamer heeft verder onlangs in het kader van de voorhangprocedure het «concept wijzigingsbesluit in verband met regels over directe bevraging van de gezagsmodule» ontvangen, waarmee het rechtstreekse gebruik van de gezagsmodule door onder meer de jeugdbeschermingsketen wordt geregeld.

Het «Besluit verwerking persoonsgegevens generieke digitale infrastructuur in verband met het stellen van regels over de bevoegdheidsverklaringsdienst en gezagsmodule» is per 1 juli jl. in werking getreden. Het «Besluit digitale overheid in verband met regels over directe bevraging van de gezagsmodule» zal naar verwachting per 1 januari 2024 in werking treden.

Publiek middel zakelijk

Tevens maak ik gebruik van deze brief om, mede namens de Staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst, een vertraging bij de ingebruikname van het Publiek Middel Zakelijk voor de Belastingdienst te melden.

In de Voortgangsrapportage voor het domein Toegang van 26 september 2022⁴ is de Kamer geïnformeerd over het realiseren van een kosteloos publiek middel voor het inloggen bij Mijn Belastingdienst Zakelijk voor enkelvoudig zelfstandig bevoegde bestuurders. Daarbij was de verwachting dat dit middel in het voorjaar van 2023 in gebruik zou worden genomen. De Belastingdienst implementeert stapsgewijs een nieuw toegangsmanagementsysteem. Om te voorkomen dat de werkzaamheden voor de aansluiting van het Publiek Middel Zakelijk op de omgeving van de Belastingdienst tweemaal moeten worden uitgevoerd, heeft de Belastingdienst ervoor gekozen te wachten met de implementatie van het Publiek middel zakelijk tot dit op toekomstbestendige wijze kan worden uitgevoerd. De aansluiting staat gepland voor de eerste helft van 2024. Tot het in gebruik nemen van het Publiek Middel Zakelijk, kunnen de bevoegde bestuurders gebruik maken van de compensatieregeling eHerkenning Belastingdienst, zodat ondernemers gratis digitaal belastingaangifte kunnen doen.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
A.C. van Huffelen

⁴ Kamerstuk 26 643, nr. 914.